

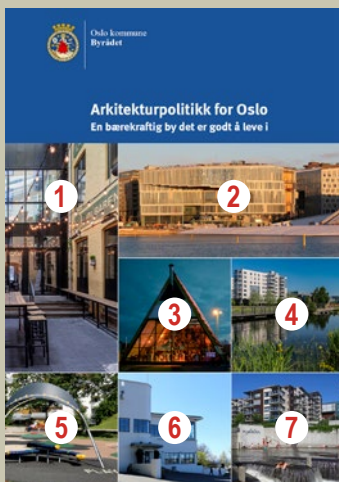
Oslo kommune
Byrådet

Utkast
28. mars 2019

Arkitekturpolitikk for Oslo

En bærekraftig by det er godt å leve i

Kreditering av bilder forside

1. Kulturhuset 2.0. Foto: Jonas Adolfsen
2. Deichmanske Bibliotek i Bjørvika. Foto: PBE
3. SALT. Foto: Baard Henriksen
4. Teglverksdammen. Foto: Nils Petter Dale
5. Holmlia PressPlay. Foto: PBE
6. Ekebergrestauranten. Foto: PBE
7. Nydalen badekulp. Foto: PBE

Forord

I 2016 fikk Plan- og bygningsetaten i oppdrag å utarbeide forslag til arkitekturpolitikk for Oslo. Bestillingen har bakgrunn i byrådsplattformen fra 19. oktober 2015 som framhever at «det skal føres en kommunal arkitekturpolitikk som gir rom for utprøvende og utfordrende prosjekter innen arkitektur og byrom, og som har tydelige mål for klima, estetikk og livskvalitet».

Byrådsavdeling for byutvikling vektlegger i sin bestilling 8. januar 2016 at arkitekturpolitikken skal utarbeides gjennom en bred medvirkningsprosess. Den skal stimulere til en økt bevissthet og en felles forståelse for arkitekturens betydning for mennesker, klima og miljø.

I arbeidet med arkitekturpolitikken er det samlet innspill fra fagmiljøer innen byutvikling og arkitektur og fra byens innbyggere. Medvirkningsprosessen har omfattet seminarer, debatter, verksteder og spørreundersøkelse.

Dette dokumentet er laget som et verktøy for byrådet, byutviklingskomiteen og bystyret, byggebransjen, næringslivet, media og byens befolkning. Arkitekturpolitikken utfyller føringene i byrådets nye kommuneplan (samfunnsdelen), og skal bidra til å løfte fram og drøfte arkitektur og arkitekturens rolle i byutviklingen ved å sette naturgitte, funksjonelle og visuelle kvaliteter på dagsorden.

Arkitekturpolitikken skal videreutvikles i likhet og i samsvar med byen den omhandler. Dokumentet vil oppdateres gjennom åpne og inkluderende prosesser i forbindelse med arbeidet med kommuneplanens samfunnsdel og arealdel.

Arkitekturpolitikken skal være:

- et beslutningsgrunnlag for arkitekturpolitiske prioriteringer og vedtak
- veiledende for Oslo kommunes arbeid i plan- og byggesaksforvaltning og byutvikling
- veiledende for forslagsstillere av reguleringsplaner, prosjekter og byggesaker

Til slutt vil vi rette en stor takk til alle som har bidratt med verdifulle innspill.

Oslo, 28. mars 2019

Hanna E. Marcussen
byråd for byutvikling

Innhold

Forord	3
Sammendrag	6
Innledning	8
Arkitekturpolitikens rolle.....	9
Hva er arkitektur?	11
Visjon og innsatsområder	12
Innsatsområde A: Klimasmart hovedstad med arkitektonisk egenart	15
Ledende arkitekturby.....	15
Nullutslippsby og miljøhovedstad	16
Byens landskap, historie og egenart.....	17
Mål 1: Oslo skal være en ledende by for nyskapende, mangfoldig og vakker arkitektur.....	20
Mål 2: I Oslo skal det vi bygger bidra til å løse miljø- og klimautfordringer.....	23
Mål 3: Oslos landskap, egenart og historie skal danne grunnlaget for byutviklingen.....	24
Innsatsområde B: En by med gode møteplasser, fellesrom og forbindelser	27
Fellesnevnerne for bymessig kvalitet.....	27
Inkluderende steder og fellesrom	28
Byens forbindelser og knutepunkter.....	29
Mål 4: Oslo skal ha et mangfold av vakre og trygge byrom og fellesarealer med kvalitet	30
Mål 5: Oslo skal ha gode romlige sammenhenger og byromsnettverk	33
Innsatsområde C: En by med arkitektur for mangfoldige og skapende bo- og næringstilbud ... 35	
Stedsspesifikk arkitektur med estetisk kvalitet	35
Mangfoldig, tydelig og inkluderende arkitektur med høy og varig kvalitet	36
En by med høy bo- og livskvalitet	37
Funksjonsblanding og den produserende byen	38
Mål 6: Arkitekturen skal ha varig kvalitet	43
Mål 7: Arkitekturen skal fremme gode bomiljøer og bokvalitet	44
Mål 8: Arkitekturen skal gi rom for mangfold, kreativitet og nye næringer	47
Innsatsområde D: En by som mobiliserer til samskaping	49
Vi skal bygge byen sammen	49
Arbeidsformer som gir fremtidsrettede og fleksible løsninger.....	49
Kommunen skal gå foran	50
Mål 9: I Oslo skal varig kvalitet og bærekraft være et fellesprosjekt.....	51
Mål 10: I Oslo skal vi invitere innbyggerne til medvirkning i byutviklingen.....	53

*Rimelige og kompakte boliger for unge i etableringsfasen,
Ulsholtsveien 31 på Furuset i Bydel Alna*

Arkitekt: Haugen/Zohar

Foto: Are Carlsen

Sammendrag

Oslo som by og hovedstad har en sterk egenart og identitet som er knyttet til byens landskap, de bygde omgivelsene og naturens rolle i byen. Oslos særpreg består av byens historiske og naturøkologiske kvaliteter, unike byområder og enkeltbygg. Framover skal Oslos utfordringer knyttet til vekst og klima løses, og Oslo skal være et godt sted å leve i for alle. Det er et premiss for byrådet at byens vekst skal gjøre Oslo til en enda bedre by for enda flere, enn det den er i dag.

Arkitekturpolitikken for Oslo er forankret i byrådets overordnede mål om en grønnere, varmere og mer skapende by med plass til alle. Arkitekturpolitikken skal legge grunnlaget for at det bygde miljøet kan utformes slik at det bidrar til å fremme en attraktiv, grønn og klimavennlig byutvikling med gode levekår og oppvekstforhold for alle.

Arkitekturpolitikken skal fungere som *beslutningsgrunnlag* for prioritering og oppfølging av arkitekturpolitiske innsatsområder og mål. I tillegg skal arkitekturpolitikken være et *verktøy som kan brukes i dialog* med byggherrer, arkitekter og planleggere, samt offentlige etater, eiendomsforvaltere og befolkningen for øvrig.

Arkitekturpolitikken består av én visjon og fire satsingsområder med tilhørende mål og forslag til oppfølging som skal bidra til at visjonen om en grønnere, varmere og mer skapende by med plass til alle kan nås.

Oslo sentrum, med Akershus festning og Vippetangen i forgrunnen.

Foto: Terje Løken

Visjon: Oslos arkitektur skal bidra til en grønnere, varmere og mer skapende by med plass til alle
Vi skal legge til rette for en attraktiv, grønn og klimavennlig byutvikling med nyskapende, utfordrende og utprøvende byggeprosjekter. Vi skal gjennom det vi bygger, sikre bedre levekår og økt livskvalitet for både innbyggere og besøkende. Dette skal vi gjøre samtidig som vi sikrer arkitektonisk og økologisk kvalitet, og et godt samspill med byens egenart.

Arkitekturpolitikken skal bidra til dette gjennom fire innsatsområder:

A: Klimasmart hovedstad med arkitektonisk egenart

Oslo skal bli en ledende by for nyskapende, mangfoldig og vakker arkitektur. Arkitekturen skal bidra til at Oslo når sine mål om å bli en klimarobust nullutslipps by. Ved å tenke globalt og handle lokalt skal Oslo bli en ledende miljøby som bidrar til å løse verdens felles miljø- og klimautfordringer, nå og i framtida. Landskapet og Oslos mange ulike byområder har arkitektoniske kvaliteter og legger grunnlaget for byutviklingen. De arkitektoniske kvalitetene i det som allerede er bygget skal søkes bevart som klimaressurs og særpreg. Det vi bygger, skal bidra til å skape arkitektonisk identitet, foredle byens egenart og ta vare på våre historiske kvaliteter.

B: En by med gode møteplasser, fellesrom og forbindelser

Åpenhet er en av det norske demokratiets grunnleggende verdier. Ved å ta vare på etablerte uterom og møteplasser og skape nye inviterende og inkluderende byrom omsettes denne verdien til våre fysiske omgivelser. Oslo skal være en levende og tilgjengelig by med gater og byrom som det er enkelt å bevege seg i og bruke for alle byens innbyggere og brukere. Offentlige rom og hvordan de utformes, påvirker byens liv. Hovedstaden skal ha et mangfold av attraktive byrom som innbyr til opphold, lek og rekreasjon for mennesker i alle aldre og grupper i samfunnet.

C: En by med arkitektur for mangfoldige og skapende bo- og næringstilbud

Oslo har allerede en rik tradisjon for funksjonsblanding og lokal produksjon, noe som har bidratt til dagens mangfold av bygninger og byområder og lagt grunnlaget for mange av dagens bymessige kvaliteter. Det vi bygger i dag, gir rammene for framtidens byliv, hjem og arbeidsplasser. Det er derfor viktig at bygninger og byområder utformes med høy arkitektonisk kvalitet. Konstruksjoner og overflater må gis varig materialkvalitet, samtidig som bygningene må kunne romme ulike formål over tid og kunne gjenbrukes uten at vi må rive og bygge nytt. Bygninger må også kunne tilpasses teknologiske nyvinninger og byens skiftende behov, som for eksempel nytt næringsliv og nye boformer.

D: En by som mobiliserer folk til samskaping

En forutsetning for å nå arkitekturpolitikken mål er at vi legger til rette for gode medvirkningsprosesser og samarbeidsformer som gir byens innbyggere bedre muligheter til å ta del i og påvirke byutviklingen. Utviklingen av byen er ikke et arbeid forbeholdt kommunen, eller offentlige eller private utviklingsaktører alene. I Oslo skaper vi byen sammen. Samarbeid og samskaping er viktig for å løfte frem lokalkunnskap om ulike byområders særegne utfordringer, og fordi byens innbyggere til syvende og sist er brukerne av det som planlegges og bygges.

Forslag til oppfølging av arkitekturpolitikken

Til målene som følger innsatsområdene er det også forslag til oppfølging for arkitekturpolitikken. Disse støtter opp om målene og gir retning for hvordan vi sammen som kommune, utbygger eller privat aktør kan bidra til å konkretisere arkitekturpolitikken.

Kvalitetsprogram for godt bomiljø i Oslo

Arkitekturpolitikken inkluderer også et vedlegg som omhandler hvordan kvalitet i bomiljøet kan oppnås, «Kvalitetsprogram for godt bomiljø i Oslo». Kvalitetsprogrammet skal være et hjelpemiddel for å heve nivået på kvalitet i bred forstand for boligbyggingen og vise hvordan vi kan tilrettelegge for en menneskevennlig og klimavennlig by.

Innledning

Edvard Munch videregående skole i Ullevålsveien 5 åpnet i de gamle lokalene til Statens håndverks- og kunstindustri-skole i 2015. Bygningen fra 1903 er fredet og er i dag et funksjonelt skolebygg av vår tid. Skoleanlegget med interiør, eksteriør og gårdsrom er et godt eksempel på hvordan eldre verneverdig bebyggelse kan gjenbrukes, omformes og utvikles som viktige ressurser. Bildet er tatt fra gårdsrommet med ny hovedinngang.

*Arkitekter:
Arkitekt Bredo Greve (1903)
og FuthArk arkitekter (2015)
Foto: Finn Ståle Felberg*

*Boligbygget
Dæleneggata 36.
Fasaden består av grønt
glass og keramikk som
gjenspeiler den rike
vegetasjonen i parken.
På taket er det en felles
takhage med frukttrær
og hageparseller.*

*Arkitekt:
Element Arkitekter
Foto: Finn Ståle Felberg*

Arkitekturpolitikens rolle

Arkitekturpolitikk handler om utformingen av byens landskap, uterom, anlegg og bygg, men også om hvordan arkitektur kan bidra til å dekke samfunnets behov og oppnå politiske mål på en god og effektiv måte. Oslos befolkning vokser og ligger an til fortsatt å vokse. Vi skal rettelegge for at flest mulig som ønsker det, skal kunne bo og arbeide i Oslo. Samtidig skal byutviklingen bidra til å løse miljø- og klimautfordringer og sørge for at vi bevarer hovedstadens egenart og historie. Vi må bruke mulighetene arkitekturen gir, til å møte dagens og fremtidens behov på en smart, kostnadseffektiv og elegant måte. I Oslo er det særlig viktig at arkitekturen og det vi bygger og utvikler bidrar til:

- byvekst og fortetting med kvalitet
- klimagassreduksjon og klimatilpasning
- gode levekår og byrom for alle

Arkitekturpolitikken – et overordnet dokument

Arkitekturpolitikken er et overordnet dokument, som konkretiserer kommuneplanen og legger føringer for byens fysiske utforming i tråd med politiske mål. Arkitekturpolitikken gir ikke hjemmel for å avslå eller stille konkrete krav til planer og prosjekter. Arkitekturpolitikken har til hensikt å være et veiledende verktøy både for kommunens virksomheter, for private utviklingsaktører og generelt for plan- og byggesaksbehandlingen. Dokumentet vil oppdateres gjennom åpne og inkluderende prosesser i forbindelse med arbeidet med kommuneplanens samfunnsdel og arealdel. Gjennom innsatsområdene, målene, forslag til oppfølging og eksemplene i Kvalitetsprogram for godt bomiljø i Oslo, skal arkitekturpolitikken inspirere og gi retning for byens fysiske utvikling.

Arkitekturpolitikken skal bidra til en klimavennlig byutvikling med kvalitet

Byen er et uttrykk for fellesskapet – hvordan vi bor, arbeider og lever sammen. Fellesskapet og dagliglivet preger byens egenart og utvikling. Arkitekturpolitikkens innsatsområder, mål og forslag til oppfølging er noe vi sammen må strekke oss etter for å oppnå arkitektonisk kvalitet. I arbeidet med arkitekturpolitikken har det vært viktig å ivareta det nære forholdet som innbyggerne og aktørene har til byen, ved å involvere dem i arbeidet. Det har vært holdt flere verksteder med en faglig bredt sammensatt referansegruppe. Disse tverrfaglige møtene har gitt viktige bidrag til politikktutformingen. Det har også vært holdt andre typer faglige arrangement som konferansen «Arkifutura», «Tre samtaler om arkitektur» og «Kjære ordfører» med

frokostseminar. På disse arrangementene har målet vært å drøfte overordnede visjoner og se på hva andre byer har erfart. For å fange opp synspunkter og holdninger i byens befolkning har COurban gjennomført en spørreundersøkelse blant innbyggerne.

God arkitektur bidrar til at formål og behov kan løses på en mer optimal måte både praktisk, og økonomisk, samtidig som den tilfører omgivelsene kvaliteter. Arkitekturpolitikken skal legge føringer for den gode fysiske utformingen av byen og samtidig legge til rette for en bærekraftig bybruk. Dette handler blant annet om klimasmarte løsninger for arkitektur og gode fellesarealer for alle. Vi må svare på fremtidens behov med innovativ arkitektur både når det gjelder gjenbruk og nybygging. Arkitekturpolitikken skal være et verktøy for å sette Oslo på kartet som en internasjonal arkitekturby.

Sammen med arkitekter og private utviklere har kommunen et stort samfunnsansvar for å skape arkitektur som kan møte de utfordringene som vi står overfor. Arkitekturpolitikken skal stimulere til innovasjon og bidra til effektiv og god måloppnåelse i kommunal virksomhet. Arkitekturpolitikken skal kunne benyttes som et verktøy når vi omformer eksisterende byområder og enkeltbygg, og der ny arkitektur tilføres byen. Slik skal vi i størst mulig grad sikre et godt samspill mellom det som er nytt og det som er bevart. Samspill kan i denne sammenhengen innebære formessig tilpasning, men også kontraster som gjensidig fremhever nytt og eksisterende.

En arkitekturpolitikk kan ikke alene løse alle utfordringer knyttet til byvekst. Det er også en rekke andre kommunale prosesser som vil være med på å påvirke byens arkitektoniske utvikling. Eksempler på dette er sykkelstrategien, byens gate- og veinormal, programmet Bilfritt byliv, områdeløftene, ByKuben – Oslo senter for byøkologi og arbeidet med ny klimastrategi for kommunen. Strategier under utvikling, som strategi for grønne tak og fasader, handlingsplan for overvannshåndtering og Spirende Oslo, vil også være med på å forme de bygde omgivelsene våre.

Like viktig som disse kommunale initiativene er strategier og tiltak som utvikles og utføres av private aktører som bygg- og anleggsbransjen, slik som vegkartet for Grønn byggallianse og forbildeprogrammet FutureBuilt. Det er også av avgjørende betydning å sikre samarbeid på tvers av næringer og sektorer, og vi må evaluere viktige prosjekter og bygge innsikt basert på de gode eksemplene og erfaringene. Dette må skje i samarbeid med relevante kunnskapsmiljøer.

Et av en rekke medvirkningsmøter for utforming av Arkitekturpolitikken

Foto: PBE

Hva er arkitektur?

Verdensparken i Gransdalen på Furuset, Bydel Alna. Parken spiller på temaer fra mange deler av verden.

*Landskapsarkitekt:
Rambøll, Oslo
Foto: Jorun Espetvedt/
Rambøll*

Arkitektur dreier seg om «estetisk organisering av praktisk virkelighet» (jf. Elias Conell). Vitruvius i det 1. århundre beskriver arkitektur med begrepene 1) *holdbarhet* (bygget eller anleggets tekniske varighet, 2) *nytte* (byggets brukbarhet i lyse av hvilket formål det har) og 3) *skjønnhet* (vake anlegg til glede for mennesker).

I vår sammenheng dreier arkitekturpolitikken seg både om hverdagsanleggenes byggeskikk og monumentalbyggene med høy arkitektonisk kvalitet.

«Vakker by», handlingsprogrammet for estetikk og byarkitektur fra 2005, la utforming av vake og gode omgivelser til grunn for sin definisjon av estetikk. Det å ivareta estetisk utforming i samsvar med prosjektets funksjon og med respekt for naturgitte og bygde omgivelser, ligger også til grunn for plan- og bygningslovens krav til utforming og visuelle kvaliteter (§§ 29-1 og 29-2).

I 2009 ble det laget en nasjonal arkitekturpolitikk som tok utgangspunkt i en bredere definisjon av arkitektur: «Arkitektur er alle våre menneskeskaptede omgivelser, som favner bygninger og anlegg, uterom og landskap. Det handler om enkeltbygg og bygninger i samspill, og om helheten i byer, tettsteder og landskap» (arkitektur.nå).

«Arkitekturpolitikk setter arkitektur inn i en slik samfunnsmessig kontekst hvor det å fremme god arkitektur både er et mål i seg selv, og et verktøy som brukes for å fremme andre politiske mål som for eksempel miljø, sosial integrering, attraktivitet og så videre: Arkitekturpolitikk er myndighetenes og fagmiljøenes politiske mål og midler for å skape gode omgivelser og god arkitektur, og samtidig bruke arkitektur aktivt som drivkraft i samfunnsutviklingen» (arkitektur.nå).

Arkitektur.nå definerte rammene for arkitekturpolitikk på landsbasis. Derfra er det opp til hver kommune og by å bruke denne som grunnlag for å utarbeide lokale retningslinjer for ønsket utvikling ut fra særegne lokale utfordringer og forutsetninger. For Oslo kommune dreier arkitekturpolitikk seg i tillegg til estetikk, særlig om arealbruk og byggepraksis som bidrar til å nå kommunes nullutslippsmål og at kommunen blir en klimarobust by, med gode levekår for alle.

Visjon og innsatsområder

Visjon: Oslos arkitektur skal bidra til en grønnere, varmere og mer skapende by med plass til alle.

Vi skal legge til rette for en attraktiv, grønn og klimavennlig byutvikling med nyskapende, utfordrende og utprøvende byggeprosjekter. Vi skal gjennom det vi bygger, sikre bedre levekår og økt livskvalitet for både innbyggere og besøkende. Dette skal vi gjøre samtidig som vi sikrer arkitektonisk og økologisk kvalitet, og et godt samspill med byens egenart. Arkitekturpolitikken skal bidra til dette gjennom fire innsatsområder med tilhørende mål og forslag til oppfølging. Vedlegget Kvalitetsprogram for godt bomiljø i Oslo skal også fungere som et inspirerende supplement til arkitekturpolitikken. Sett sammen gir dette retning og ambisjoner for hvordan vi fremover kan bygge byen sammen.

A: Klimasmart hovedstad med arkitektonisk egenart

Oslo skal bli en ledende by for nyskapende, mangfoldig og vakker arkitektur. Arkitekturen skal bidra til at Oslo når sine mål om å bli en klimarobust nullutslippsby. Ved å tenke globalt og handle lokalt skal Oslo bli en ledende miljøby som bidrar til å løse verdens felles miljø- og klimautfordringer, nå og i framtida. Landskapet og Oslos mange ulike byområder har arkitektoniske kvaliteter og legger grunnlaget for byutviklingen. De arkitektoniske kvalitetene i det som allerede er bygget skal søkes bevart som klimaressurs og særpreg. Det vi bygger, skal bidra til å skape arkitektonisk identitet, foredle byens egenart og ta vare på våre historiske kvaliteter.

B: En by med gode møteplasser, fellesrom og forbindelser

Åpenhet er en av det norske demokratiets grunnleggende verdier. Ved å ta vare på etablerte uterom og møteplasser og skape nye inviterende og inkluderende byrom omsettes denne verdien til våre fysiske omgivelser. Oslo skal være en levende og tilgjengelig by med gater og byrom som det er enkelt å bevege seg i og bruke for alle byens innbyggere og brukere. Offentlige rom og hvordan de utformes, påvirker byens liv. Hovedstaden skal ha et mangfold av attraktive byrom som innbyr til opphold, lek og rekreasjon for mennesker i alle aldre og grupper i samfunnet.

C: En by med arkitektur for mangfoldige og skapende og bo- og næringstilbud

Oslo har allerede en rik tradisjon for funksjonsblanding og lokal produksjon, noe som har bidratt til dagens mangfold av bygninger og byområder og lagt grunnlaget for mange av dagens bymessige kvaliteter. Det vi bygger i dag, gir rammene for framtidens byliv, hjem og arbeidsplasser. Det er derfor viktig at bygninger og byområder utformes med høy arkitektonisk kvalitet. Konstruksjoner og overflater må gis varig materialkvalitet, samtidig som bygningene må kunne romme ulike formål over tid og kunne gjenbrukes uten at vi må rive og bygge nytt. Bygninger må også kunne tilpasses teknologiske nyvinninger og byens skiftende behov, som for eksempel nytt næringsliv og nye boformer.

D: En by som mobiliserer folk til samskaping

En forutsetning for å nå arkitekturpolitikkenes mål er at vi legger til rette for gode medvirkningsprosesser og samarbeidsformer som gir byens innbyggere bedre muligheter til å ta del i og påvirke byutviklingen. Utviklingen av byen er ikke et arbeid forbeholdt kommunen, eller offentlige eller private utviklingsaktører alene. I Oslo skaper vi byen sammen. Samarbeid og samskaping er viktig for å løfte frem lokalkunnskap om ulike byområders særegne utfordringer, og fordi byens innbyggere til syvende og sist er brukerne av det som planlegges og bygges.

Forslag til oppfølging for arkitekturpolitikken

Til målene som følger innsatsområdene er det også forslag til oppfølging for arkitekturpolitikken. Disse støtter opp om målene og gir retning for hvordan vi sammen som kommune, utbygger eller privat aktør kan bidra til å konkretisere arkitekturpolitikken.

Kvalitetsprogram for godt bomiljø i Oslo

Arkitekturpolitikken inkluderer også et vedlegg som omhandler hvordan kvalitet i bomiljøet kan oppnås, «Kvalitetsprogram for godt bomiljø i Oslo». Kvalitetsprogrammet skal være et hjelpemiddel for å heve nivået på kvalitet i bred forstand for boligbyggingen og vise hvordan vi kan tilrettelegge for en menneskevennlig og klimavennlig by.

Venstre:
Bjerkedalen park i bydel Bjerke. Her er Hovinbekken åpnet med kulper, småfosser og badedam i et økologisk system. Turvei, stier og ballplass er opparbeidet og en ny kafé har blitt en møteplass for nærmiljøet.

Landskapsarkitekt: Dronninga landskap
Foto: PBE

Høyre:
Den fredete Østbanehallen fra 1882 er omformet og fått ny bruk. Hallen med restauranter og kafeer er blitt en møteplass for Oslofolk så vel som reisende.
Arkitekt: Mellbye Arkitektur og Interiør
Foto: Jiri Havran

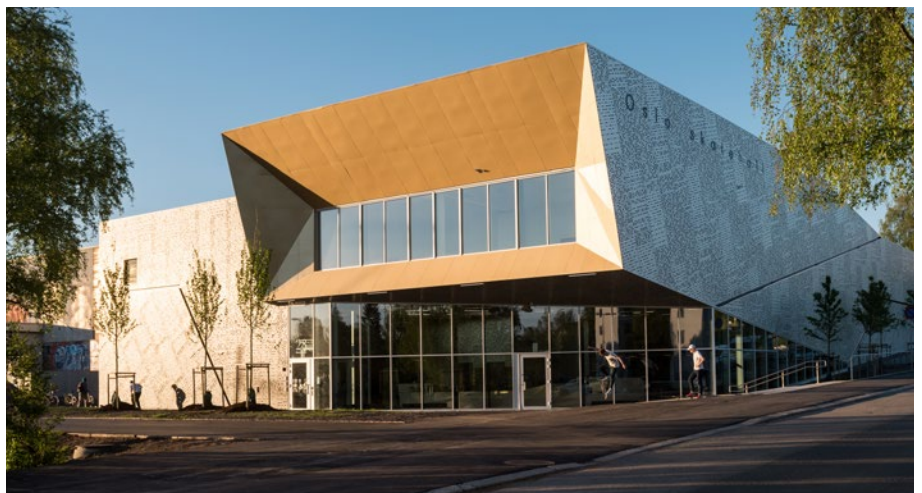

Venstre:
I Nedre Foss park mellom Studentsiloen på Grünerløkka og Grünerbrua er det anlagt en lekeplass med vannrenne. Her finnes også en tribune som kan brukes til alt fra opptredener til solbading.

Landskapsarkitekt: Norconsult
Foto: PBE

Høyre:
Oslo Skatehall på Voldsløkka ligger sammen med flere idrettsarenaer. Utenfor hallen ligger en tribune hvor vi kan se på skatingen som foregår inne i og rundt bygget.

Arkitekt: Dark arkitekter
Foto: Finn Ståle Felberg

Barcode i Bjørvika har vokst frem som en markant profil i Oslos bylandskap. I en av Bjørvikas syv allmenninger er det tatt initiativ til et økologisk dyrkingsprosjekt: parsellkollektivet Herligheten.

Foto: PBE

Innsatsområde A: Klimasmart hovedstad med arkitektonisk egenart

Mål 1: Oslo skal være en ledende by for nyskapende, mangfoldig og vakker arkitektur

Mål 2: I Oslo skal det vi bygger bidra til å løse miljø- og klimautfordringer

Mål 3: Oslos landskap, egenart og historie skal danne grunnlaget for byutviklingen

Innsatsområde A: Klimasmart hovedstad med arkitektonisk egenart

Oslo er en hovedstad med en historie på nesten tusen år. Flere av våre viktigste kulturminner finnes her, og bybildet er mangfoldig. Byen er inne i en kraftig vekstperiode. Samtidig er Oslo Europas miljøhovedstad i 2019, og den skal bli en nullutslippsby. Det gjør at mye må endres, men forandring gir også store muligheter. Landskapet, de historiske kvalitetene og de ulike byområdenes egenart skal være grunnlag for og kilde til nyskaping, på veien mot et reelt bærekraftig samfunn.

I dette kapittelet kan du lese om:

- hovedstadsrollen og sammenhengen mellom arkitektur og livskvalitet
- hva det innebærer at Oslo skal bli en nullutslippsby og miljøhovedstad
- hvorfor byens landskap, historie og egenart er kvaliteter som også skal ivaretas i framtida

Ledende arkitekturby

Hovedstadsrollen

Som Norges hovedstad har Oslo en identitetsbærende nasjonal rolle, i form av historiske minner, aktiviteter og fortellinger om oss selv og vår felles fremtid. Hovedstaden er samtidig en utadvendt arena for internasjonalt rettet kultur- og næringsutvikling, og en formidler av våre verdier knyttet til demokrati, livskvalitet og bærekraft.

Oslo har i dag mange anlegg og byggverk av nasjonal betydning som Holmenkollbakken, Operaen, Akershus festning, Universitetet på Karl Johan og Stortinget. Felles for disse er at de har en viktig betydning i bybildet som identitetsmarkører for nasjonens historie og vår framtid. Samtidig er byen i en kontinuerlig endring, med behov for utvikling av nye og fornyelse av gamle institusjoner, anlegg og byggverk.

Eksempler på dette er universitetsområdene og departementsbygninger, sykehus, idrettsanlegg, bibliotek og museer. Det nye Munch/Stenersen-museet og Deichmanske bibliotek vil kunne få samme nasjonale rolle i folks bevissthet som Frognerparken og Operaen allerede har i dag. Det nye bygget for Livsvitenskap på Blindern vil kunne vise fram dette områdets rolle som byens fremste arena for forskning og utdanning. Det nye regjeringsskvartalet vil på sin side bli en fysisk representant for våre politiske og sosiale verdier.

Symbolverdien til og betydningen av hovedstadens mange statlige og kommunale anlegg, eksisterende som nye, må brukes bevisst i arbeidet mot den overordnede visjonen om en grønnere, varmere og mer skapende by med plass til alle.

Nyskapende og vakker arkitektur gir økt livskvalitet

I en bred forståelse av begrepet, er arkitektur uttrykk for vår kultur og sivilisasjon. Byens bygninger, offentlige rom og grøntarealer, gjenspeiler våre kulturelle og sosiale verdier. Omgivelsene påvirker vår trivsel, livsutfoldelse, identitet og tilhørighet. Arkitektur kan samtidig bidra til å flytte grenser, være utforskende og nyskapende, og gi nye rammer for livsformene og det samfunnet vi ønsker å utvikle. Anlegg som Kuben Yrkesarena i Kabelgaten viser hvordan arenaer kan legge til rette for partnerskap mellom næringslivet og undervisningsinstitusjoner. Etablererboligene i Ulsholtveien på Furuset er eksempler på nye former for boligtilbud bygget med klimavennlige løsninger.

God og nyskapende arkitektur er blant annet kjennetegnet av fleksible løsninger og holdbare materialer med lang levetid. Selv om dette kan medføre større kostnader ved utbyggingen, viser det seg i mange sammenhenger at de positive effektene på trivsel og miljø sammen med beregning av levetidskostnader gjør at disse løsningene likevel er mer lønnsomme. På denne måten bidrar god arkitektur til bedre praktisk og økonomisk måloppnåelse i kommunal virksomhet. Erfaringstall viser at merkostnader ved investeringene gir sparte driftskostnader allerede etter åtte år. Gjennom forbildeprogrammet FutureBuilt har Oslo kommune gjennomført flere aktuelle prosjekter med klima- og miljøprofil. Eksempler på dette er Kilden barnehage som åpnet desember 2018 hvor arkitektur, bruk av solcellepanel og solproduksjon spiller sammen, omformingsprosjekt med ny type etterisolering av

boliger i Bergslien gate 12, Brynseng skole som er bygd med solcellefasader og er Oslos første nær- nullutslippsskole og det nye Munchmuseet i Bjørvika som både er bygget som passivhus med nytenkende løsninger for ventilasjon.

Det offentlige bør, som en stor utbygger være en forkjemper for utforskende og

fremtidsrettede arkitektoniske løsninger med klimavennlig virkning. Man kan ta i bruk ulike innovative konkurranseformer for både midlertidige og permanente tiltak. Forbildeprogram som FutureBuilt kan gi nye løsninger og praksis for både offentlig og privat byggenæring. Høy arkitektonisk kvalitet kan bidra til å gjøre Oslo til en attraktiv destinasjon for både turister og næringsliv.

Bjølsen studentby i Moldegata 17 sto ferdig i 2003. Det er et anlegg som er utviklet både med nybygg og gjenbruk av eldre bygninger og bygningsdeler. I uteområdene er lokal overvannshåndtering en viktig del av det grønne.

*Arkitekt: Telje Torp Aasen Arkitekter og Snøhetta
Foto: PBE*

Nullutslippsby og miljøhovedstad

En smart by i forkant av klimaendringene

Vi kjenner allerede klimaendringene på kroppen. Erfaringer fra både her hjemme og andre byer viser at det er viktigere enn noen gang å spille på lag med naturens kretslop. Naturlige flomveier og byens ti vassdrag får en større rolle i håndteringen av nedbør, og byens grønne lunger blir enda viktigere for å bedre luftkvaliteten. Vegetasjon i hager, på bygg og langs gatene våre må bidra til å fange opp nedbør og binde forurensning.

Å bygge klimasmart handler om å redusere utslipp, men også om å vurdere hvordan byens tak, vegger og andre flater kan brukes til å gjøre byen vår mer motstandsdyktig mot ekstremvær. I tillegg til at det vi bygger blir bedre integrert i bylandskapet, vil torg som fordrøyer vann, regnbed, grønne tak og bekkeåpninger styrke naturmangfoldet og skape bedre byrom for rekreasjon, opphold og hverdagslivet.

Hvordan vi plasserer boliger, skoler, barnehager, arbeidsplasser og idrettsanlegg, betyr mye for å redusere klimaendringene. Ikke bare gir korte avstander sterkere lokalmiljøer og en enklere hverdag for folk flest, det bidrar også til å redusere klimagassutslipp knyttet til transport ved at vi flytter både mennesker og varer over kortere avstander.

Klok ressursbruk og energinettverk

Å ta vare på eksisterende bygninger gjennom bevaring eller omforming er viktig for å redusere klimagassutslippene. At vi i framtida river færre bygninger enn i dag, og at nye bygninger er fleksible og kan brukes til flere ulike formål, er viktig. Vi må vurdere mulighetene for gjenbruk og sambruk i alle bygg. Når vi bygger nytt, og når vi oppgraderer gamle bygninger, må vi velge materialer som er bra for miljøet og som har lang levetid.

Nordstrand kirke har blitt bygget om og utvidet med 300 nye sitteplasser. Tilbygget som har gjort dette mulig, er tilpasset den nygotiske stilen til det historiske bygget. At kirkerommet er blitt mer fleksibelt i bruk, og har god akustikk, bidrar til at kirken er en av byens best besøkte.

*Arkitekt: Trine-Lise Sonne og Are Meinich
Foto: Hundven-Clements*

Det ligger et stort potensial for å finne gode løsninger for eksisterende bygningsmasse og for framtidens bygg. At byggverk og anlegg prosjekteres for mindre og mer effektiv energibruk, handler ikke bare om bevisstgjøring av behovene for oppvarming, kjøling og ventilasjon. Det handler også om å se energibehovet i sammenheng med de ulike og skiftende behovene til de funksjonene en bygning vil romme i løpet av sin levetid, og å se individuelle bygninger i sammenheng med andre kretsløp i byen.

Effektivisering og reduksjon av energibruk handler ikke bare om optimalisering av oppvarming, kjøling og ventilasjon i enkeltbygg. I framtidens by samspiller alle bygg som deler av større, lokale nettverk. Bygg som har behov for oppvarming kan virke sammen med bygg som har behov for kjøling, og hele nabolag kan gå sammen og etablere felles solenergianlegg.

Byens landskap, historie og egenart

Marka, elvene og fjorden

Oslofjorden, øyene, Osломarka og byens ti store vassdrag er karakteristiske landskaps trekk for Oslo. Oslo ligger i et skålformet landskap, med Osломarka og de fem grønne åsryggene som grense for bebyggelsen mot nord, øst og vest. Mot fjorden avgrenses byen av de tre vikene, Frognerkilen, Piper-vika og Bjørvika. Byens historiske elve- og bekkeløp skal gjenåpnes og opprustes. Dette gjelder blant annet Lysakerelva, Alnelva, Hovinbekken og Lilleakerelva.

Naturkvaliteter og blågrønne strukturer

Oslo kjennetegnes av mange grønne lunger, fra de store offentlige parkene, som Ekeberg skulpturpark og Vigelandsparken, til de små grønne gårdsrommene i byens bakgårder. Byens grønne områder spiller en viktig rolle som steder for møter, aktiviteter, opplevelser

og hvile. I tråd med kommuneplanen skal slike områder styrkes og videreutvikles. Arbeidet med å skape sammenhengende grøntdrag gjennom byen bidrar også til å styrke artsmangfoldet, som blant annet bienes habitatforhold i byen, og gir god klimatilpasning.

Nye grøntområder skal opparbeides i nærheten av der folk bor. Innovative løsninger for vann og avfall skal vise at klimatilpasning og bærekraftige bymiljøer også gir økt estetisk kvalitet, bedre muligheter for opphold og rekreasjon og grunnlag for nye næringer. Lokale tiltak i arkitektur og byrom for overvannshåndtering, støyreduksjon, renere luft og økt biologisk mangfold og bekjempe svartlistede arter er helt sentralt i god, miljøvennlig byutvikling.

Hovedstadens historiske kvaliteter og kulturminner

Hovedstaden rommer landets største samling av kulturminner, som representerer byens 1000-årige historie. Middelalderens ruiner og parker i Gamlebyen, Kvadraturen med 1600-tallets gate- og byromsstruktur, 1800-tallets murgårder og hovedstadsinstitusjoner og drabantbyene som vokste frem på 1900-tallet, er noen få eksempler på byens tidsdybde. Oslo har mange anlegg og byggverk av nasjonal betydning, som Det kongelige slott, Holmenkollbakken, Den Norske Opera & Ballett, Akershus festning, murgårdskvartalene, Universitetet på Karl Johan og Stortinget.

Forvaltning og utvikling av kulturminnene er tatt opp i bystyremeldingen om kulturminnevern fra 2004, som nå er under revisjon, og er gjennom temakart og retningslinjer også tatt med i kommuneplanen.

I byens vekst er historiske kvaliteter, kulturminner og kulturmiljøer viktige identitetsbærere og ressurser for både lokalmiljøet og Oslo som hovedstad. Det handler om å bruke, forvalte og utvikle kulturarven på nye måter. Kulturminner og kulturmiljøer skal bevares, utvikles og gjenbrukes.

Oslo skal være en foregangsby for å inkludere og utforske nye måter å videreutvikle byens egenart og rike kulturarv.

Byområdenes egenart

Oslos ulike byområder viser mangfoldet i hovedstaden. Områdene har ulik karakter fra de tette bygårdsområdene i bykjernen, småhusområdene rundt sentrum, drabantbyene og til de vide natur- og landbruksområdene utenfor. Ny utvikling og arkitektur skal bygge opp under områdenes kvaliteter og svare på deres behov for møteplasser, arbeidsplasser og sammensatte funksjoner i hverdagen.

Knutepunktutvikling, hvor boliger, arbeidsplasser og tjenestetilbud bygges i områder med gode kollektivtilbud, gir muligheter til å styrke lokalt særpreg samtidig som vi får på plass nødvendige tjenester der folk bor. Dette vil bidra til å heve livskvaliteten og styrke lokalmiljøer i hele byen.

Ny utvikling skal bevisst spille sammen med det eksisterende bylandskapet, og ta hensyn til eksisterende bomiljøer. Samtidig skal nye prosjekter bidra til å sette hovedstaden på kartet som en spennende og nyskapende arkitekturby med et godt samspill mellom gammelt og nytt.

Karl Johan er Oslos paradegate, og knytter samtidig sammen flere av de mest sentrale symbolske bygningene i sentrum. Samtidig er gaten også en bygate som benyttes året rundt.

Foto: PBE

I Brinken 57 på Kampen i Bydel Gamle Oslo er en ny enebolig plassert på en smal, bratt tomt i et historisk og bevaringsverdig trehusmiljø.

*Arkitekt: Rak arkitektur v/Jonas Adolfsen
Foto: Jonas Adolfsen*

Mål 1: Oslo skal være en ledende by for nyskapende, mangfoldig og vakker arkitektur

Oslo skal være en internasjonal attraktiv by, som gjennom nyskapende, varierte og vakre omgivelser gir best mulige forutsetninger for god livskvalitet for sine innbyggere og tilreisende. Offentlige og private utviklere må samarbeide for å sikre at statlige og nasjonalt viktige institusjoner samt øvrige byggverk og anlegg integreres godt i bystrukturen, samtidig som de tilfører merverdi og økt livskvalitet gjennom å skape opplevelse av gode visuelle kvaliteter.

Dette kan vi blant annet gjøre ved å

- 1.1 Vurdere behov for en rådgivende byarkitekt.
- 1.2 Utvikle en veileder for fargebruk i byområder.
- 1.3 Ta i bruk «Kvalitetsprogram for godt bomiljø i Oslo».
- 1.4 Gjennomføre prosjekter for eksperimentell og innovativ arkitektur.
- 1.5 Sikre gode overganger mellom eksisterende og ny bebyggelse.
- 1.6 Sikre høy arkitektonisk kvalitet ved vurdering av private innsente planforslag.

Deichmanske Bibliotek i Bjørvika. Sammen med bebyggelsen i felt A9 danner det nye hovedbiblioteket for Deichman den fremtidige bebyggelsen nord for Operaen. Prosjektet skaper en funksjonell og fleksibel ramme for bibliotekets virksomhet, og skal bli en moderne møteplass for utveksling av kunnskap.

Illustrasjon: Lund Hagem Arkitekter/Atelier Oslo

Tiedemannsparken på Ensjø er et samlende grøntdrag i det sammensatte byområdet Ensjø i Bydel Gamle Oslo. Hovinbekken gjenåpnes og utvides i vannspeilet Narvesendammen. Parkens bekefar, turveier og soner for lek og rekreasjon er viktige for nærmiljøet og bokvaliteten i området.

*Landskapsarkitekt: Bjørbekk & Lindheim
Foto: PBE*

Mål 2: I Oslo skal det vi bygger bidra til å løse miljø- og klimautfordringer

Når stadig større deler av byen urbaniseres og fortettes, blir det også viktigere at det vi bygger og omformer, møter de miljø- og klimautfordringene vi står overfor i dag, og vil stå overfor i framtiden. Offentlige og private utviklere har et ansvar for å sørge for at det tilrettelegges aktivt for livet i byen med de klimaendringene vi allerede opplever, samtidig som energi og andre iboende ressurser i byens fysiske omgivelser utnyttes smartere og bedre.

Dette kan vi blant annet gjøre ved å

- 2.1 Inspirere og stimulere til klimavennlig arkitektur og byutvikling gjennom forbildeprosjekter.
- 2.2 Redusere klimagassutslipp fra byens bygninger, inkludert anleggs- og driftsfasen.
- 2.3 Vurdere klimaeffekten av gjenbruk i forhold til nybygg, deriblant bevaringsverdige bygg.
- 2.4 Fremme innovativ håndtering av overvann som fremhever gode bygg, byrom og stimulerer til biologisk mangfold.
- 2.5 Vurdere mulige mikroenergianlegg.

Mål 3: Oslos landskap, egenart og historie skal danne grunnlaget for byutviklingen

Kommunen som kulturminnemyndighet og plan- og byggesaksmyndighet må, i samarbeid med arkitekter og utviklere i privat sektor, sørge for at hovedstandens kulturminner, historie og egenart ivaretas til tross for sterk byvekst. Ny utvikling skal tilføre nye arkitektoniske kvaliteter gjennom utforskende og innovativ arkitektur, men vi skal også utforske nye former for bevaring og videreformidling av byområders historier og identiteter.

Dette kan vi blant annet gjøre ved å

- 3.1 Visualisere nye prosjekter og byplangrep på en god måte, blant annet ved hjelp av ny teknologi.
- 3.2 Kartlegge byområders særegne egenart, arkitektur og estetikk, historiske kvaliteter og byliv.
- 3.3 Legge til rette for økt grad av gjenbruk av bygningskomponenter og materialer.
- 3.4 Ivareta kulturminnene som verdier og ressurser i byens utvikling.

Norsk-Tysk Handelskammer holder til i to bygninger i jugendstil i Drammensveien 111 B. Det nye tilbygget kontrasterer de eksisterende bygningene med et moderne geometrisk formspråk. En perforert fasade gir assosiasjoner til planteverdenen og løvverk. Tilbygget er lavmælt og tilpasset omgivelsene.

Arkitekt: C.F. Møller.

Foto: Nils Petter Dale

Gjennom en medvirkningsprosess med bydelens barn er Ammerudgymmen blitt et møtested slik brukerne har ønsket det. Aktivitetsparken ligger langs gang- og sykkelveinettet mellom Ammerud og Grorud T-banestasjon.

*Arkitekt: Lala Tøyen og Eriksen Skajaa
Foto: PBE*

Innsatsområde B: En by med gode møteplasser, fellesrom og forbindelser

Mål 4: Oslo skal ha et mangfold av vakre og trygge byrom og fellesarealer med kvalitet
Mål 5: Oslo skal ha gode romlige ammenhenger og byromsnettverk

Innsatsområde B: En by med gode møteplasser, fellesrom og forbindelser

Oslo er en by i vekst, og veksten skal håndteres innenfor den avgrensede byggesonen siden marka skal vernes. Utvikling i områder med god kollektivdekning skal bidra til effektiv arealbruk og at kommunens klimamål nås, samtidig som det legges til rette for økt kvalitet og byliv. Det er helt nødvendig å sikre gode offentlige byrom som gir oss mulighet til å utfolde oss, med korte avstander til grøntområder, gode kollektivtilbud, tilgang på butikker, kafeer og kulturtilbud. Det er en utfordring å skape byrom som har rom for liv og aktiviteter, og som gir identitet til sine omgivelser. Å utforme bymessige, inkluderende fellesrom som flest mulig liker og føler seg trygge i, handler om mer enn design og gatebelegg, det handler også om flerfunksjonalitet og mangfold.

I dette kapitlet kan du lese om:

- hva urbanitet og bymessighet innebærer
- hvorfor det er viktig med inkluderende og trygge steder og fellesrom
- betydningen av gode forbindelser og byromsnettverk

Fellesnevner for bymessig kvalitet

Varierte nabolag

Begrepene «urbanitet» og «bymessighet» dreier seg om ulike sider ved våre omgivelser. Bymessighet dreier seg om utbyggings tetthet og funksjonsblanding og knytter seg til samspillet mellom bygninger og gate- og byromsstrukturer. Urbanitet skapes når områder tilføres menneskelig aktivitet.

Oslo utgjør et arkitektonisk lappeteppes, fra Kvadraturens tette gårdsrom, teppebyen på Frogner og Grünerløkka, de nyklassisistiske storgårdene i Iladalen og Torshovbyen, hagebybebyggelsen i Arctanderbyen og de etablerte småhusområdene i både sør og vest, til Sørenga og Fjordbyen. I hele hovedstaden finner vi varierte nabolag med egne historier og arkitektoniske uttrykk.

Begrepene urbanitet og bymessighet må derfor også gi mange ulike svar, avhengig av hvor vi er i byen. I tillegg skaper årstidene våre utfordringer for en levende urban kultur. Når omgivelsene gjør det mulig at ulike aktiviteter kan skje side om side, både tilrettelagte og uplanlagte oppstår steder med urban kvalitet og egenart.

Varierte tilbud og ulike attraksjoner bidrar til et sammensatt byliv og mer toleranse for ulike menneskelige uttrykk og behov. Gjennom arkitekturen skal vi derfor sørge for gode byrom og forbindelser, og slik legge til rette for variasjon av menneskelig aktivitet. Det vi bygger og utvikler, skal fremheve byens kjerneverdi som en sosial møteplass – åpen, inkluderende og tilgjengelig for alle.

Stedegne offentlige rom

Våre offentlige rom og fellesrom skal reflektere det stedegne for byens ulike områder og nabolag og invitere til deltagelse og variert bruk slik at alle kan føle seg hjemme. Bydelens ulike områder skal ha fellesrom som er formbare etter årstidene og egnet for variert bruk og forskjellige arrangementer. For eksempel vil et overdekket byrom kunne vitalisere hverdagslivet også om vinteren. Det kan utformes som skjermede leke- og oppholdsarealer, eller en markeds plass. I begge tilfeller vil et slikt byrom skape grunnlag for opplevelser og møter mellom mennesker.

Utbyggingstetthet og restarealer

Vi kan kompensere for støy og knapphet på arealer i den tette byen og sentrums kjernen ved at vi utnytter gårdsrom, restarealer og bebyggelsens tak på en bedre måte enn vi gjør i dag. I byens småhusområder skal det skapes flere møteplasser, som inviterer beboerne til lek opphold og rekreasjon utenfor deres egne private hageflekk. I utviklingsområder som i dag er sterkt preget av utrangert arealbruk, skal vi oppnå god bymessig kvalitet ved at vi skaper nye gate- og byromsstrukturer. Oslo sentrum og bydelene skal ha attraktive byrom og grønne lunger som er tilrettelagt for allsidig bruk gjennom hele året, fra den lille lekeparks til bydelsoverskridende blågrønne korridorer.

Inkluderende steder og fellesrom

Offentlige byrom med variasjon og mening

Offentlige byrom må ha et innhold som har mening og skaper byliv. Alle rom i byen er miljøer omkring der vi bor og våre arbeidsplasser. Vi bor ikke bare i boligen, men også i fellesrommene der vi møtes og er sammen. God spredning av byrom av ulike størrelser og typer bidrar til å aktivisere befolkningen fysisk og sosialt. Utformingen skal svare til brukernes behov for hvert enkelt byrom, men også vekke nye behov gjennom bruk av materialer og møblering for ulike aktiviteter. Samtidig ønsker vi at arkitektur og miljø som forteller om vår historie, bevares som en naturlig del av omgivelsenes fornyelse og omforming.

Byliv skal finne sted i offentlige fellesrom over hele byen. Enkelte byrom kan vi tilrettelegge for sambruk, for å oppnå mer funksjonsblandede og mangfoldige tilbud. Andre steder kan vi prøve ut nye finansierings- og forvaltningsmodeller og medvirkning som verktøy for å skape byliv.

Gate- og parkbelysning skaper trygghet, og skal samtidig gis en god estetisk design. For å aktivere mennesker i nærmiljøene skal det i tillegg være rom for interaktive kunst- og arkitekturprosjekter og midlertidige installasjoner.

Formålsbygg som pådrivere for byliv

Offentlige plasser og grønne byrom skal kobles til skoler og institusjoner for offentlig tjenesteyting og gjøre det mulig for inn-

byggere i alle aldre og livssituasjoner å ha sosiale relasjoner og å være i aktivitet i sine nærmiljøer.

Oslo kommune er i ferd med å utarbeide en campusstrategi for Oslo. Strategien skal gi Oslo et løft som kunnskapshovedstad og styrke byens attraktivitet for studenter, forskere og kunnskapsintensivt næringsliv.

En viktig målsetning er å åpne opp byens kunnskapsinstitusjoner og integrere disse i bylivet gjennom å etablere gode felles møteplasser for forskere, studenter, næringsliv og byens befolkning.

Kombinere byliv og trygghet

Folksomme steder kan bli utsatt for uønskede hendelser som til en viss grad kan hindres med trafikkregulerende tiltak og fysiske elementer. Sikkerhetstiltak i offentlige gater og byrom må balanseres for å opprettholde en åpen og tilgjengelig by. Omfattende sikkerhetstiltak kan enkeltvis eller samlet fremstå som truende i seg selv og på den måten svekke grunnlaget for byliv og opphold. Når man setter ut byromsmøblering som sikrings-tiltak, må vi derfor ta hensyn til folks sikkerhet på den ene siden og folks utfoldelse og opplevde trygghet på den andre. Tiltakene skal stedstilpasses, være flerfunksjonelle og plasseres på en måte som ikke hindrer menneskelig aktivitet og bevegelse.

Spikersuppa, beliggende mellom strøkgatene Karl Johan og Stortingsgata, er et plassrom utformet og tilrettelagt for aktiviteter gjennom hele året. Om vinteren gjøres fonteneanlegget om til skøytebane.

Foto: Trude H. Olsen

Byens forbindelser og knutepunkter

Hovedstrukturer og grønn mobilitet

Byens varige hovedstrukturer, som elvene, grøntdragene, veiene, gatene og skinnenettverket for trikk, T-bane og tog, forbinder byens ulike områder, men de kan samtidig utgjøre fysiske barrierer. Grønne forbindelser, gater og andre typer ferdselsårer som skole-, gang- og sykkelveier skal bidra til å bryte ned fysiske og mentale avstander og gi opplevelsen av et sammenhengende byromsnettverk.

Arkitekturen skal legge til rette for at mennesker kan leve og bo i Oslo uten å være avhengige av privatbil i hverdagen. For å få dette til må forbindelser mellom ulike deler av byen gjøre det lett å komme seg rundt til fots, med sykkel eller med kollektivtransport.

Gater med variasjon i karakter og byliv

Byens gater er romlige forbindelser som binder byområdene sammen, og hvor karakteren til de ulike gatene formes av omgivelsene. Gatesystemet er i endring og nye behov og ny teknologi gir nye muligheter for hvordan vi bruker byen. Normene for utforming av veier og gater skal derfor endres for å tilpasse seg en ny virkelighet.

Vi skal skape og videreutvikle differensierte gater med ulike funksjoner og særpreg, som gir økt opplevelsesverdi for byens brukere. Enkelte handlegater og strøgsgater skal kjennetegnes av sin umiddelbare kobling mellom virksomhetene i første etasje og fortausonen. Andre bygater skal være rolige bolig-gater preget av opphold, lek og ballspill og gi rom for blant annet byøkologiske dyrkingsprosjekter. Føringerne for differensiert utforming i dagens gate- og veinormal for Oslo skal videreføres og styrkes i ny revisjon, som skal ut på høring våren 2019.

Byens gate- og byromsnettverk skal utformes med vekt på universell utforming og tilrettelegging for brukere i alle aldre. For å gjøre det lettere for fotgjengere og syklister å benytte former for grønn mobilitet skal vi prioritere sambruk av gategrunnen, som innebærer at ulike trafikantgrupper benytter det samme gatearealet. Gater skal prioritere myke trafikanter og kollektivtrafikk, i samsvar med gåstrategien og Oslostandarden for sykkeltilrettelegging. Flere bilfrie gater i sentrum og i bydelssentrene skal gi myke trafikanter opplevelse av trygghet og komfort. I lokalområdene skal det finnes gode overganger og byttepunkter. Dette skal bidra til å fremme og utvikle Oslos bykultur og byliv.

Den enkelte gates særegenhet utvikles ved at rolle, innhold og arkitektur planlegges som en helhet. Variasjon, mangfold, gjenkjennelighet og sammenheng oppnås med en arkitektonisk plan for den enkelte gatens utforming, det vil si for bygningers møte med fortausonen, funksjoner på gateplan, byggehøyder og fasaderytme. Vi vil også kunne få gater med ulik karakter ved å regulere innslag av trær og annen blågrønn struktur, gatesnitt og romlige sekvenser.

I byens randsoner kan utrangert infrastruktur omformes og gi rom for nye funksjoner og forbindelser, for eksempel som arealer for rekreasjon, lek og opphold eller gang- og sykkelveier.

Den nye gate- og veinormalen for Oslo skal sikre at utforming av vei- og gategrunnen blir en formingsoppgave på lik linje som at den er en teknisk øvelse, med økt oppmerksomhet på bylivstiltak som gir den enkelte gate større opplevelseskvaliteter og estetisk verdi.

Torggata er opprustet og tilrettelagt for sambruk mellom ulike typer trafikanter. Sammen med Markveien danner gaten en kontinuerlig gang- og sykkelforbindelse mellom sentrum og Grünerløkka.

*Landskapsarkitekt: SWECO Norge
Foto: Amund Johnne*

Mål 4: Oslo skal ha et mangfold av vakre og trygge byrom og fellesarealer med kvalitet

Våre offentlige rom skal ha gode visuelle kvaliteter og høy bruksverdi uavhengig av vær og årstid, samtidig som de tilfører bymessighet til byens by- og gatestrukturer. Byrommene skal utformes slik at de er trygge, inkluderende, flerfunksjonelle og bylivsfremmende. Her hviler et ansvar sammen på arkitekter, utviklere og kommunen for å skape gode byrom med meningsfullt innhold så vel som vakre byggverk. Samtidig skal det også være mulig for privatpersoner og organisasjoner å utvikle og ta i bruk fellesrom og restarealer i byen til nye formål.

Dette kan vi blant annet gjøre ved å

- 4.1 Sikre attraktive, skjermde byrom og møteplasser på tvers av aldersgrupper.
- 4.2 Sørge for inkluderende, trygge og flerfunksjonelle offentlige rom hvor sikringstiltak er bylivsfremmende.
- 4.3 Stimulere til økt bruk av by- og fellesarealer gjennom tilrettelegging med kvalitet.
- 4.4 Ruste opp havnepromenaden, gater og byrom i Oslo sentrum.
- 4.5 Utnytte restareal i byen til beplantning, lommeparker, lekeplasser, kunstprosjekter med mer.
- 4.6 Sikre godt utformede ute- og innendørs møteplasser for økt aktivitet og lokalt engasjement.

Badeanlegget ytterst på Tjuvholmen ved Astrup Fearnleymuseet er et av byens mange fellesrom som inviterer til opphold og aktivitet. Badeanlegget med parken, inneholder både amfi med trapper og skulpturpark. Parken er del av fjordpromenaden, en flott møteplass for alle brukere og et målpunkt i seg selv ved fjorden.

Landskapsarkitekt: Gullik Gulliksen AS

Foto: PBE

Havnepromenaden går fra Sydhavna i øst til Frognerkilen i vest. Promenaden er en unik forbindelse og et byromsnettverk for mange trafikanter med sitteplasser, aktivitetstilbud og tilgang til fjorden for alle. Den binder sammen byen fra øst til vest og byens viker som Bispevika, Bjørvika og Pipervika.

Arkitekt: Link Landskap

Foto: PBE

Mål 5: Oslo skal ha gode romlige sammenhenger og byromsnettverk

Hovedstadens by- og gaterom skal gjøre det lett for byens innbyggere og brukere å orientere seg og å velge alternativer for grønn mobilitet. Utviklere og næringslivet skal sørge for at byens strøgater aktiviseres gjennom utadrettet virksomhet på gateplan, og byens forbindelser skal oppleves som sikre å oppholde seg og ferdes i for alle trafikanter.

Byens knutepunkter spiller en viktig rolle i utviklingen for å øke tilgjengeligheten til og tilbudet av grønn mobilitet i hele byen. Knutepunktene skal kunne tilby varierte bolig-, handels- og tjenestetilbud og ha offentlige rom som er åpne og inkluderende for alle. Aktiviteter som inviterer til deltagelse, skal tilrettelegges spesielt for barn, ungdom og eldre, med tilbud som engasjerer dem.

Dette kan vi blant annet gjøre ved å

- 5.1 Sikre at barn, unge og Eldres bruk av byens rom kartlegges i planprosesser og ivaretas.
- 5.2 Ha aktive lokaler i førsteetasjer i definerte strøgater som er fylt med mangfold av funksjoner, fra servering og service til kultur og frivillighet.
- 5.3 Omforme bilbaserte veier og gater til byrom som prioriterer byliv, fotgjengere, syklist og kollektivtrafikk.
- 5.4 Kartlegge, styrke og videreutvikle byens grøntområder, vassdrag, torg og møteplasser som et samspillende nettverk.

Innsatsområde C: En by med arkitektur for mangfoldige og skapende bo- og næringstilbud

Mål 6: Arkitekturen skal ha varig kvalitet

Mål 7: Arkitekturen skal fremme gode bomiljøer og bokvalitet

Mål 8: Arkitekturen skal gi rom for mangfold, kreativitet og nye næringer

Innsatsområde C: En by med arkitektur for mangfoldige og skapende bo- og næringstilbud

Oslo er en by mange ønsker å bo i. Dette fører til et stort press på arealene og høy utbyggingstakt. Oslo er også en by hvor utbyggingen i stor grad gjøres av private utbyggere som har krav til fortjeneste og relativt korte tidshorisonter. Det eksisterer samtidig et behov for å utvikle et variert boligtilbud for mennesker i ulike livsfaser og med ulik betalingsevne. Det er også viktig at det offentlige sikrer fellesskapets behov, god bokvalitet og rom for lokal næringsvirksomhet som beriker og er del av miljøet. Arkitekturpolitikken gir ikke hjemmel for å avslå eller stille konkrete krav til planer og prosjekter, men vil være veiledende for kommunens virksomheter og andre tiltakshavere samt for kommunens plan- og byggesaksbehandling for å fremme kvalitet i de fysiske omgivelsene. Kvalitetsprogram for godt bomiljø i Oslo vil også være et inspirasjonsverktøy for å fremme gode bomiljøer.

I dette kapittelet kan du lese om:

- byens mangfold av ulike byområder og hvorfor det er viktig at arkitekturen er stedsspesifikk
- hva det innebærer at områder og nabolag har høy bo- og livskvalitet
- hvordan funksjonsblanding og Oslo som en produserende by bidrar til byliv og identitet

Stedsspesifikk arkitektur med estetisk kvalitet

*Venstre:
Mills mat- og merkevarerhus på Grünerløkka er et ombygget industrilokale fra 1950-tallet. Glassfasaden lar forbipasserende se ned til det matfaglige senteret i underetasjen og reflekterer parktrær og nattelys.*

*Arkitekt: Ledsten Arkitektur AS og Element Arkitekter AS
Foto: Ivan Brody*

*Høyre:
Skur 13 på Filipstad rommer en aktivitetshall for egenorganisert idrett med aktiviteter som skating, rollerblades og scooter, mens det utenfor hallen er treningsstativer. Kunstneren Pushwagner har i samarbeid med FineArt dekorert lageret med det fargesterke verket «Movement».*

Foto: PBE

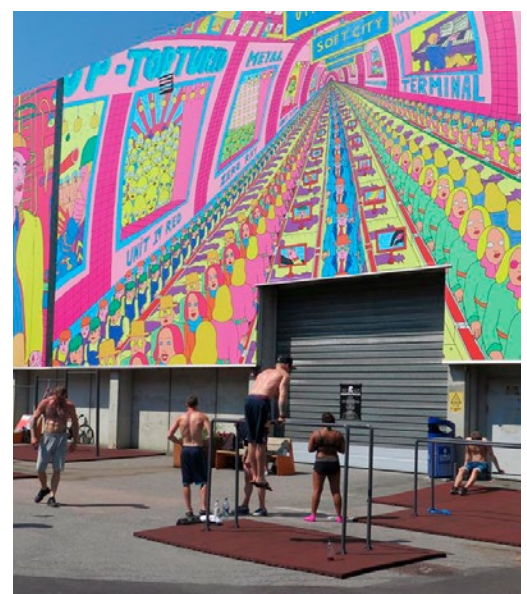
Varierte byområder

Oslos indre by, avgrenset av utviklingsområdene langs fjorden og småhusområdene i ytre by rommer de tettest befolkede områdene i landet. Byområdet preges av høy arealutnyttelse, høyt pris- og arealpress og mange interesser i komplekse situasjoner. Den tette byen er ikke ensartet, men består av boligstrøk fra ulike tidsperioder, transformerte eldre industriområder og rene næringsmiljøer.

De mange småhus- og villaområdene rammer inn bykjernen. Områdene kjennetegnes av lavere tetthet, som hus i hage- eller naturlandskap, rekkehus eller områder med tettere bebyggelse og husklynger. Slike områder er mottakelige for ny arkitektur, men det skal tas særlige hensyn til det lokale miljøet det bygges i, og bebyggelsen som er der fra før. Mange av småhusområdene har enhetlig karakter selv om de er fra ulike tidsepoker. Flere områder har over tid hatt utbygging og fortetting som har ført til stor variasjon i størrelser, høyder, takform og materialbruk.

Drabantbyene utenfor bykjernen er en annen karakteristisk områdetype. I Oslo ble det etablert flere store drabantbyprosjekter på 50- og 60-tallet, da blant annet Etterstad og Lambertseter ble bygget ut. Områdene preges av en helhetlig byplan med frittliggende blokkbebyggelse plassert i grøntområder, tilknyttet et nærsenter med butikker og offentlige funksjoner.

Sammen med store felles grøntområder resulterte disse byplanene i attraktive områder som ble forbundet med sunn folkehelse og god bokvalitet. Mange av drabantbyene er også i dag velfungerende byområder. Flere av dem preges likevel samtidig av utfordringer knyttet til sosiale forskjeller og integrering. Utviklingsområdene i randsonen av den tette byen og i deler av Groruddalen representerer Oslos største arealreserve, og det er disse områdene som skal ta størsteparten av den forventede befolkningsveksten frem mot 2030. Her vil områder med plasskrevende nærings- og industrivirksomhet over tid omformes med nye byroms- og gatestrukturer, boliger, kulturfunksjoner, kunnskapsinstitusjoner, idrettsformål og næringsvirksomheter.

Mangfoldig, tydelig og inkluderende arkitektur med høy og varig kvalitet

Nye bygg skal ha en utforming som viser deres funksjon, og som gjør at de visuelt og funksjonelt hører sammen med omgivelsene. Nybygg og omforming av eksisterende byggverk skal tilføre nærområder høy arkitektonisk kvalitet og nye historiske lag. Vi ønsker at Oslos bebyggelse skal ha et åpent og inkluderende formspråk som underbygger målsetningen om en tilgjengelig, trygg og mangfoldig by.

Et inkluderende arkitektonisk formspråk dyrker mangfoldet av stilarter og uttrykk, samtidig som våre bygde omgivelser også tar hensyn til byens demografiske mangfold. Den norske og nordiske arkitekturen må også kunne suppleres og berikes av elementer fra andre kulturer og arkitekturtradisjoner.

I første rekke kan arkitektur med høy kvalitet knyttes til utformingen av enkeltobjektet, fra monumentale signalbygninger og institusjoner til den lille, beskjedne boligen. Sammensetningen av og forholdet mellom volumer, bygningsdeler, materialer og farger er i alle tilfeller viktig for de visuelle kvalitetene. Høy arkitektonisk kvalitet skal sikres helt fra prosjektering og ned til detaljering og utførelse. Hva som er arkitektur med høy kvalitet, handler også om hvordan den samspiller med miljøet og situasjonen den plasseres i.

Samspill og gode overganger er fellesnevnerne enten vi befinner oss i den åpne byens mange småhusområder, knutepunkter med lokalsentrums karakter eller innenfor den tette bykjernen. Enkelte byggverk med høy arkitektonisk verdi vil i tillegg også kunne få høy kunstnerisk verdi.

Arkitektur med høy kvalitet innebærer ikke at alt som bygges nytt, må gis tilsvarende form, materialitet og uttrykk som byens eksisterende bygde omgivelser. De nye bygningene kan også få en kontrasterende form som tilfører nye estetiske kvaliteter og skaper nye arkitektoniske lag med klar historisk lesbarhet. Det handler om å gi rom for utfordrende og utprøvende arkitektur, være kreativ og nyskapende og skape merverdi gjennom ny innovativ arkitektur og nye former for bevaring og omforming av eksisterende byggverk.

Med varig arkitektonisk kvalitet mener vi at byggverk skal være robuste og fleksible, slik at de er forberedt på skiftende brukerbehov. God utforming og klimavennlige, sunne materialer som tåler bruk, skal sørge for at kvaliteten på byggverkene og innemiljøene forblir høy over tid. Kvalitet i utformingen og materialbruken skal også bidra til å redusere ressursbruk knyttet til vedlikehold, oppgradering og utskiftning av bygningselementer.

Enebolig Andresen i Øvre Smestadvei representerer god boligfortetting i et eksisterende småhusområde. Boligen er gitt et nøkternt og beskjedent uttrykk, men holder høy kvalitet i detaljering, materialer og utførelse. Arkitekt: Knut Hjeltnes Foto: Sandra Aslaksen

En by med høy bo- og livskvalitet

Veitvet skole i bydel Bjerke inngår i kultur- og miljøgaten «Perlekjedet» langs Veitvedtveien.

Byggets arkitektur sørger for god kontakt mellom klasserom og utearealene, og alle byggets fasader har like høy visuell kvalitet.

*Arkitekt: Link Arkitektur
Foto: LINK Arkitektur*

Boligfortetting som gir god bokvalitet

Oslo skal framover få mange tusen nye boliger der god bokvalitet skal være like viktig som tilgangen til offentlig transport. Det skal være et overordnet mål å tilby varierte boligtyper og -størrelser tilpasset mennesker i ulike livsfaser og livssituasjoner, og dermed legge forholdene til rette for gode, stabile og attraktive bomiljøer.

Boligsammensetningen bør ha variasjon i hvert byområde eller prosjekt for å sikre variasjon i beboersammensetningen. Tilstrekkelig lys og uteoppholdsarealer mellom boliger og private, halvoffentlige og offentlige rom skal bidra til økt mulighet for utfoldelse og bedre trykghetsfølelse for beboere, brukere og forbipasserende.

Et behagelig inneklimate, gode dagslysforhold og fravær av støy påvirker befolkningens helse og velvære. Planløsninger hvor størrelser og plassering av ulike rom og funksjoner i størst mulig grad sammenfaller med menneskers ulike daglige rutiner skal vektlegges.

Bygningenes innvendige volum er også viktig. Der grunnflaten er liten, kan ekstra takhøyde kompensere for dette, og fremdeles gi lyse og luftige rom. Innerrom med gode arkitektoniske kvaliteter, og gode felles uterom, blir særlig viktig når mennesker bor tettere og på mindre areal.

Det menneskelige perspektivet

Menneskers opplevelse av byen er et grunnleggende premiss for å skape attraktive byområder. Dette har stor betydning for hvordan byrom og byggverk oppleves. Vi opplever byen i øyehøyde. Godt dimensjonerte bygde omgivelser med gjennomtenkt bruk av materialer og farger er avgjørende for å skape nye bygg og byrom som er gode å oppholde seg i. Lys, form, materialer, overflater og farger skaper visuell variasjon og stemning, og både lyd og lukt påvirker om vi trives.

Interessante muligheter for utvikling hvor det menneskelige perspektivet er styrende, finnes i beboerstyrte og eksperimentelle boligprosjekter. Et eksempel på dette

er boligstiftelser eller uavhengige boligbyggelag, hvor folk går sammen om å bygge nye, kollektive boligprosjekter.

Det offentlige bør tilrettelegge for at slike former for utvikling kan utforskes mer gjennom ulike pilotprosjekter.

En varmere by med plass til alle

Arkitektur skapes av og for mennesker, og er de fysiske rammene for våre individuelle liv og byens fellesskap. Godt utformede og vedlikeholdte omgivelser skaper trivsel og trygghet for menneskene som ferdes, bor og arbeider i byen. Men formgivning kan også brukes til å støte folk vekk. Begrepet «fiendtlig arkitektur» viser til detaljutforming, eller mangel på sådan, av byggverk og anlegg slik at de oppleves som avvisende.

Dette kan innebære aktivt avvisende grep som skråstilte og kalde benker det ikke går an å legge seg ned på, sikringstiltak som ikke tilfører byområder kvaliteter ut over sin primærfunksjon, eller fravær av benker, bord og sanitæranlegg i offentlige byrom.

Hovedregelen i Oslo er at vi skal arbeide for å unngå fiendtlig arkitektur, ved mindre slike løsninger er godt begrunnet med konkrete og dokumenterte sikkerhetshensyn. Oslo skal være en varm, åpen og inkluderende by, og formgivningen skal vise dette. Alle aktører i byutviklingen må være bevisst på, og følge opp menneskers ønsker og behov med løsninger som har høy estetisk og funksjonell kvalitet. Slik vil byen bli et bedre sted å være for alle.

Funksjonsblanding og den produserende byen

Flerfunksjonalitet

Oslo er ikke bare en boligby. Som hovedstad er Oslo også et tyngdepunkt for arbeidsplasser, verdiskaping, kunnskap, kunst og kultur. Flerfunksjonelle byområder som er godt tilrettelagt for gående og syklende, gir grunnlag og muligheter for nye lokale virksomheter.

Oslos mange kunnskapsvirksomheter betyr også mye for utviklingen av byområder. Det ligger et stort potensial i bedre samspill og

sambruk av formålsbygg og kunnskapsinstitusjoner. Dette kan gi mye tilbake til berørte nabolag, for eksempel i form av lokale møteplasser, aktivitetstilbud og økt byliv.

Sambruk og flerfunksjonalitet er derfor viktige grep for en bærekraftig utvikling av byen. Gjennom campusstrategien skal det legges til rette for hvordan kunnskapsinstitusjonene skal gi merverdi for sitt nærområde og for byen for øvrig.

Ved Langkaia er det tilrettelagt for sambruk og myke trafikanter. Området innbyr både til ferdsel og opphold. Vegetasjonsbelter bringer naturen inn i byen og gir beskyttelse mot trafikken bak.

*Arkitekt: SLA a/s
Foto: PBE*

Furuset, drabantby fra 1970-tallet, er Oslo kommunes områdeprosjekt i FuturBuilt. På Furuset er det lagt til rette for nyskaping og gode klima- og miljøvennlige løsninger. Prosjektet innebærer 2500 nye boliger og 1500 nye arbeidsplasser, samt halvering dagens CO₂-utslipp innen 2030, og skal resultere i en framtidsrettet «forbilde-bydel».

*Byggherre: Oslo kommune, bydel Alna
Illustrasjon: a-lab
(Arkitektlaboratoriet AS)*

Midlertidig arkitektur

Områder som på sikt skal omformes eller transformeres har ulik grad av markedsmodning. Det er derfor et behov for, og viktig med aktivitet i områder som ennå ikke er klar for ny utvikling. I slike situasjoner kan midlertidig bruk og aktiviteter være viktige bidrag til ønsket utvikling.

Midlertidig bruk og midlertidig arkitektur gir også muligheter for utprøvende aktiviteter og rimelige tiltak som kan berike byen og opplevelsen av denne. Midlertidig bruk kan samtidig tilføres etablerte bystrukturer, enten som utprøvende tiltak for omforming av gater eller byrom, tilførsel av nye virksomheter eller midlertidige erstatningslokaler for varige byggverk under rehabilitering/ omforming.

Flerbruks bymøbel i Øvre Slottsgate som del av tiltak i Bilfritt byliv.

Foto: PBE

Begreper som rimelig og midlertidig innebærer ikke at det ikke skal legges vekt på visuelle kvaliteter. Både nye elementer i dagens bystrukturer og nye aktiviserende tiltak i utviklingsområder skal gis en utforming og utførelse som gjør dem holdbare og attraktive. Midlertidig arkitektur er en del av bybildet som omgir oss, og kvaliteten på den vil derfor også ha betydning for hvordan vi opplever omgivelsene. Enkel men robust standard er ikke det samme som lav standard.

Lokal og fleksibel næringsvirksomhet

Campus Oslo – strategi for utvikling av kunnskapshovedstaden (campusstrategien), er vedtatt i bystyret 27. februar 2019. Et hovedgrep i campusstrategien er å se bykunnskaps- og næringsutvikling i tettere sammenheng enn før. Campusstrategiens hovedmål er å styrke Oslo som en internasjonalt attraktiv kunnskapshovedstad og som næringsvennlig by. Ambisjonen er økt innovasjon og verdiskaping, omstilling til nullutslippssamfunnet og flere kunnskapsintensive arbeidsplasser. Det betyr å se bykunnskap og næringsutvikling i sammenheng og utvikle et tett samspill mellom utdanning, forskning, næringsliv og offentlig sektor.

Livskraftige, lokale næringsvirksomheter kan gi god drahjelp til en rekke andre politiske målsettinger. Slike virksomheter kan blant annet gi positiv reduksjon av klimagasser, tilrettelegging for arbeidsplasser, jevnere levestandarder og en styrking av nabolag-enes sosiale nettverk.

Mindre foretak og gründere mangler imidlertid ofte midler til å leie nye lokaler som er særskilt tilpasset deres virksomhet. Næringer for kunst og kultur er andre eksempler som kan tilføre aktivitet og liv i et lokale, nabolag eller et større område.

Eksisterende bygningsmasse som er utrangert for sitt opprinnelige formål, kan spille en viktig rolle framover. Flexibiliteten og robustheten som kjennetegner mange eksisterende industri- og næringsbygg gjør disse godt egnet til omforming og gjenbruk, uten at dette blir uforholdsmessig kostbart.

Gjenbruk muliggjør at byen til enhver tid har en forsyning av lavleielokaler som kan tilbys mindre foretak, og at områder opprettholder aktivitet og byliv også der tidligere virksomheter har flyttet.

I dag kan vi kombinere lettindustri og produksjon med andre byfunksjoner som en følge av en produksjonsutvikling som er mindre plasskrevende, mindre støyende og mindre forurensende enn tidligere. Foredling av ressurser og vareproduksjon lokalisert i nærheten av utsalgssteder og forbrukere reduserer behovet for lange logistikklinjer. Dette legger forholdene til rette for kortere, lokale kretsløp mellom råvareutvinning, produksjon, forbrukere og institusjoner for gjenbruk. Utsalg direkte fra produksjonssted, bytteboder, deleverksteder, fiksekafeer, gjenbruksstasjoner og bruktutvalg er bare noen eksempler på hvordan den sirkulære ressursbruken påvirker våre fysiske omgivelser. Flexible og robuste bygg kan bidra til å tilrettelegge for slike nye typer virksomheter og aktiviteter.

Bakehuset i Flatbread Society er oppført som en del av det urbane landbruket på Losæter. Kunstprosjektet gir rom for læring og opplevelser, og den lille bygningen tilbyr folk et sted å være sammen om å bruke landbruksproduktene.

*Arkitekt: Futurefarmers & De Bouwerij architects
Foto: Anne Beate Hovin*

Kulturhuset Sentralen i Kvadraturen er et eksempel på omforming og nye funksjoner i bebyggelse med høy bevaringsverdi. Bygget er blitt et samlingssted for et mangfold av utøvere.

*Arkitekt: Kima Arkitektur og Atelier Oslo
Foto: Nils Petter Dale*

Ullevål Tårn. En høyreist, trekledd fasade med store vindusbånd og karakteristiske sideforskjvne balkonger kjennetegner denne nye boligblokken vest for Ullevål sykehus. «Tårnet» representerer et arkitektonisk friskt pust i et etablert blokkmiljø fra 50- og 60-tallet.

Arkitekt: Code Arkitektur. Landsskapsarkitekt: Dronninga Landskap

Foto: PBE

Mål 6: Arkitekturen skal ha varig kvalitet

Størstedelen av Oslos byggesone er i dag allerede bebygget, eller fortettet. I områder der vi i framtida skal omforme eksisterende bebyggelse eller bygge nytt, er det derfor viktig at det vi tilfører har høy og varig arkitektonisk kvalitet. Offentlige foretak, bestillere av formålsbygg og private utviklere har her et ansvar ikke bare for å sørge for estetisk vakre bygg, men også å sørge for at det vi tilfører byen i dag, kan omformes og tilpasses nye formål på sikt.

Dette kan vi blant annet gjøre ved å

6.1 Legge til rette for økt kvalitet gjennom informasjonsarbeid og kompetanseheving.

6.2 Vise frem Oslo som arkitekturby.

Mål 7: Arkitekturen skal fremme gode bomiljøer og bokvalitet

I samarbeid med offentlige og private utviklere skal Oslo kommune sørge for at byen kan tilby boliger til alle som ønsker å bosette seg her. De flere tusen boligene som skal tilføres byen i årene som kommer, skal ha god bokvalitet, og plassering i nærheten av offentlig transport og lokale virksomheter. Boligutviklere har et stort samfunnsansvar for å ivareta byens eksisterende gode bomiljøer, dyrke frem kvaliteter der dette i dag er mangelvare og å skape nye bomiljøer når utviklingsområder etter hvert bygges ut.

Dette kan vi blant annet gjøre ved å

7.1 Vise fram og la oss inspirere av gode byboligprosjekter.

7.2 Utforske hvordan god bokvalitet kan oppnås i eksisterende bygg med annen bruk.

I Skådalsveien 13 har en boligtomt blitt fortettet med tre nye tomannsboliger, plassert slik at de sammen med den eksisterende boligen danner et felles tun. Mellom de nye boligene er det bygget spilevegger som forlengelse av husveggene. Skilleveggene danner et fysisk skille mellom gaten utenfor, det halvprivate gårdsrommet og tilbaketrukkede uterom med mer privat karakter.

Arkitekt: Alliance Arkitekter

Foto: Alliance Arkitekter

De nye lokalene til Kulturhuset 2.0 i Youngs gate 6 viderefører dette godt etablerte arrangementstedet som en inkluderende, engasjerende og usminket arena, der innholdet er det bærende elementet.

Arkitekt: Tuvalu Arkitekter

Foto: Jahn Khur

Mål 8: Arkitekturen skal gi rom for mangfold, kreativitet og nye næringer

Oslos historie handler om en by som er utviklet på grunnlag av fangstkultur, jordbruk og skogbruk, der elvene, de gamle veiene og de tidlige jernbanene dannet grunnlaget for produksjon, arbeidsplasser, handelsvirksomhet og utveksling av tjenester. Funksjonsblandingen har bidratt til å gi mange av byens områder identitet og mangfold, og skal i framtida bidra til økt bærekraft og større kunnskapsdeling. Her har kommunen, bestillere av formålsbygg, private utviklere og næringslivet et ansvar for å sørge for lokaler med ulike leiesatser, integrere sambruksbaserte formålsbygg med bystrukturer og andre funksjoner og sørge for lokale kretsløp av produksjon, forbruk og gjenvinning.

Dette kan vi blant annet gjøre ved å

- 8.1 Legge til rette for at flere kunstnere, gründere og småbedrifter tar i bruk tomme bygninger på nye måter.
- 8.2 Utvikle fleksible og robuste formålsbygg som også kan romme andre viktige funksjoner over tid.
- 8.3 Vise fram gode eksempler på midlertidige tiltak som har rimelig arkitektur med gode visuelle kvaliteter.

Innsatsområde D: En by som mobiliserer til samskaping

Mål 9: I Oslo skal varig arkitektonisk kvalitet og bærekraft være et fellesprosjekt

Mål 10: I Oslo skal vi invitere innbyggerne til medvirkning i byutviklingen

En markedsdag gir muligheter for nye opplevelser av nabolag, byrom og arkitektur. Slike arrangementer bør holdes jevnlig, slik som her fra «Grünerdagen» i Markveien på Grünerløkka.

Foto: PBE

Innsatsområde D: En by som mobiliserer til samskaping

For at vi skal nå målene om varig kvalitet og bærekraft i byutviklingen, er vi avhengige av at dette blir et felles prosjekt. Oslos innbyggere må oppleve eierskap til byen sin, og at de har en reell mulighet til å påvirke hvordan den utvikler seg. Tradisjonelle medvirkningsprosesser oppleves ofte av folk som lite tilgjengelige og vanskelig å sette av tid til. Vi risikerer å gå glipp av både innbyggeres, næringslivets og fagfolks kunnskap og engasjement til å utvikle gode bomiljøer og framtidens byløsninger.

I dette kapittelet kan du lese om:

- hvordan medvirkningsprosesser gjør det mulig for kommunen, næringsliv, planleggere og innbyggere å samarbeide om byutviklingen
- hvordan nye prosesser i plan- og byggesaker vil påvirke framtidens byutvikling

Vi skal bygge byen sammen

Kommunens rolle har utviklet seg fra å være en myndighet fjernt fra innbyggerne, til å være en dialog- og samarbeidspartner som representerer fellesskapet. Vi ønsker levende lokalsamfunn og et aktivt lokal-demokrati, hvor det er lett å bli hørt og tydelig hvordan man kan påvirke. Innbyggerne skal ha muligheten til å ta større medansvar for utvikling, opparbeiding og drift av aktiviteter og byrom.

I moderne byutvikling er det avgjørende med prosesser der det er god dialog mellom kommunen, utviklere og arkitekter, næringslivet og det sivile samfunnet forøvrig. Slike prosesser kan være knyttet til innhold og

utforming av enkeltbygg, gater eller byrom, men det kan også handle om nabolag eller hele byområder. Kommunen skal bidra ved å etablere flere og ulike typer arbeidsformer og arenaer, både digitale og fysiske, hvor det er enkelt og givende å delta.

God dialog mellom arkitektene, utbyggerne og de som blir berørt, bidrar til læring, tilhørighet, engasjement og innovasjon. Samarbeid og samspill er viktig på alle nivåer, og det må sikres lokal forankring også av de nasjonale målene og prosjektene. Arkitekturpolitikken skal derfor også vurderes revidert som del av den fortløpende kommuneplanleggingen.

Arbeidsformer som gir fremtidsrettede og fleksible løsninger

Samfunnet er i endring. Selvkjørende kjøretøy og delingsøkonomi, automatisering og digitalisering vil gjøre at måten vi utvikler og bruker byen vår på, endres raskere enn noen gang. Samtidig må vi møte eldrebølgen, sørge for at det finnes rimelige, tilgjengelige boliger i hele byen og sikre husly til alle byens studenter. Vi må henge med. For å gjøre det effektivt må vi være tett på innbyggerne våre.

Arkitektur er et virkemiddel for å gjøre Oslo mer økonomisk, sosialt og økologisk robust. Vi skal legge til rette for nytenkning rundt hvordan vi bruker bygningene og byrommene våre, og hvordan vi kommuniserer og samarbeider. Det skal vi gjøre gjennom åpne prosesser og tverrfaglig arbeid om utvikling av innovative bygg og byområder. Ved å tillate eksperimentelle grep i byrom,

med ulik varighet og mobilitet, kan vi utforske hva som fungerer, og hva som ikke gjør det. Det vi lærer både av det vi får til og der vi trår feil, vil bidra til ønsket langsiktig utvikling. Dette må skje i samarbeid med relevante forsknings- og kunnskapsmiljøer.

I framtida kan det være behov for løsninger som gir beboere større fleksibilitet i valg av livs- og boform. For eksempel har en blanding av studentboliger og eldreboliger i samme bygg vist seg å gi sosial gevinst. Det er også behov for å tenke nytt om boliger med sosial profil. Ulike typer bokollektiver og bofellesskap kan gi flere tilgang på boligmarkedet. Flere kan få muligheten til å påvirke utformingen av egen bolig. Til sammen vil dette gi større variasjon av boligtyper i boligmarkedet, og gi større mangfold i estetiske uttrykk.

Ny teknologi kan endre transport fra å være hovedsakelig kjøretøybasert i dag til å bli automatisert og tjenestebasert. Denne

utviklingen vil også kunne åpne for radikale endringer i utformingen av gater og byrom.

Kommunen skal gå foran

For at vi skal nå målene i arkitekturpolitikken, må kommunen gå foran. Kommunen har et stort ansvar som stor eier av bygg og tomter, som bestiller av formålsbygg, som utformer av gater, byrom og parker, som innkjøper og som forvalter av plan- og bygningsloven. Det er viktig at kommunen selv viser

hvordan vi kan gjennomføre arkitekturpolitikens ambisjoner. Kommunale foretak skal være forbilder innen innovativ og ansvarlig arkitektur og fossilfri byggevirksomhet og vise hvordan virksomheter kan arbeide med et helhetsperspektiv som gir varige arkitektoniske kvaliteter.

Furuset bibliotek og aktivitetshus. Et kontorbygg fra 1990-tallet er ombygd til FUBIAK - Furuset bibliotek og aktivitetshus. Medvirkningen under planleggingen og det kreative resultatet inkluderer beboerne og åpner for mangfoldig bruk og samvær. Prosjektet har flettet sammen bibliotek, ungdomstilbud, frivillig-sentral og voksenopplæring.

*Arkitekt: Rodeo Arkitekter Interiørarkitekt: Aat Vos
Foto: Sverre Chr. Jarild*

Mål 9: I Oslo skal varig kvalitet og bærekraft være et fellesprosjekt

Bærekraftig utvikling handler om å ta vare på behovene til dagens samfunn, uten å ødelegge fremtidige generasjoners muligheter til å dekke sine. Bærekraftig utvikling har både miljømessige, sosiale og økonomiske dimensjoner, og handler også om hvordan vi innretter hverdagen og måten vi lever på. Det er viktig at det offentlige gir folk muligheten til å leve økologisk. Kommunen må også gjøre gode grep for å senke terskelen mellom kommunen og det sivile samfunnet.

Dette kan vi blant annet gjøre ved å

- 9.1 Ivareta sosial og økologisk bærekraft når byen utvikles.
- 9.2 Sikre at bydelene og andre lokale aktører har kompetanse og mulighet til å bidra med lokale perspektiver og forslag i byutviklingsaker.
- 9.3 Gjennomføre innovative anskaffelser og arkitektkonkurranser som ivaretar sosiale og økologiske perspektiver.
- 9.4 Vise fram byøkologiske utviklingsprosjekter, som utforsker samspillet mellom mennesker og natur i byen.

Mål 10: I Oslo skal vi invitere innbyggerne til medvirkning i byutviklingen

Oslos innbyggere har mye kunnskap om byen, særlig knyttet til området der de bor. For at byutviklingen skal kunne ta hensyn til dette, vil vi etablere arenaer for medvirkning hvor innbyggerne på et tidlig stadium tar del i planprosessene. Organiseringen av disse prosessene skal gjøre det naturlig og meningsfullt å delta. Aktivt engasjement skaper eierskap og styrker tilhørigheten til stedet der vi bor.

Dette kan vi blant annet gjøre ved å

- 10.1 Legge til rette for medvirkning i byutviklingen i innbyggernes egne nærmiljøer, for eksempel med mobile utstillinger.
- 10.2 Utvikle digitale medvirkningsplattformer, hvor innbyggerne over internett kan vurdere og kommentere forslag.
- 10.3 Styrke lokalt eierskap til og ivaretagelse av grøntområder, vassdrag og andre fellesgoder gjennom samarbeid som «adopter en park» og lignende.

Stovnerårnet utsiktspunkt inngår som en del av opprustningen av Stovner senter og de tiliggende offentlige utearealene på Jesperudjordet og Fossumberget, som er en del av Groruddalssatsningen. Tårnet er utformet slik at publikum tas på en spasertur opp i lufta, med flere rasteplasser og utsiktspunkter på veien. Tårnet tilgjengeliggjør Stovnerområdets panoramautsikt over byen og har skapt en lokal attraksjon.

Arkitekt: LINK Arkitektur

Foto: VisitOSLO/Didrick Stenersen

A series of horizontal dotted lines for writing, spanning the width of the page.

Kreditering av bilder bakside

- 8. Nydalen vdg. skole. Foto: Hundven-Clements Photography
- 9. Enebolig Hellerud gårdsvei. Foto: PBE
- 10. Kulturhuset 2.0. Foto: Jonas Adolfsen
- 11. Jungelbru Alna. Foto: Sophia Ruff, SAAHA
- 12. Sørenga Byggetrinn 8. Foto: Nina Brodtkorb Spilling
- 13. Ebenk Møllergata. Foto: PBE
- 14. Holmlia PressPlay. Foto: PBE

